

30. Esteban J. (2008). Polarization, fractionalization and conflict. *Journal of Peace Research*. Vol. 45. № 2. Pp. 163–182.
31. Fedyk N. (2016). Russian “New Generation” Warfare: Theory, Practice, and Lessons for U.S. Strategists. *Small Wars Journal*. 25.08.
32. Fisher M. (2016). In *D.N.C. Hack, Echoes of Russia's New Approach to Power*. New York Times.
33. Karber P., Thibeault J. (2016). Russia's New-Generation Warfare. *ARMY Magazine*. Т. 66. № 6.
34. Niblett Robin (2014). *Globalization and World Order*. Conference Report. London: Royal Institute of International Affairs.
35. Nye J. (2004). *Understanding International Conflicts. An Introduction to Theory and History*. Longman Classics in Political Science. Sixth edition. Cambridge: Harvard University Press. 240 p.
36. Pettersson Therese, Hogbladh Stina, Oberg Magnus (2019). Organized violence, 1989–2018 and peace agreements. *Journal of Peace Research*. Vol. 56 (June). Issue 4. Pp. 589–603.
37. Sinclair N. (2016). Old Generation Warfare: The Evolution – Not Revolution – of the Russian Way of Warfare. *Military Review*. №5-6. Pp. 8–15.
38. Strasheim Julia (2016). Power-Sharing, Commitment Problems, and Armed Conflict in Ukraine. *Civil Wars*. 18 (1). Pp. 25–44.
39. Themner Lotta, Wallensteen Peter (2014). Armed conflicts, 1946–2013. *Journal of Peace Research*. Vol. 51. Issue 4. Pp. 541–554.
40. Wallensteen P., Wiewiorka M., Abraham I., Aggestam K., Bellamy A., Cederman L.E., Ferret J., Vilmer J.B., Heitmeyer W., Muvumba-Sellström A., Nathan L., Shinoda H., Stepanova E., Odgers Ortiz O. (2018). Violence, wars, peace, security. *Rethinking society for the 21st century. Report of the International Panel on Social Progress*. Edited by International Panel on Social Progress (IPSP). Cambridge: Cambridge University Press. P. 411–456.

DOI: <https://doi.org/10.17721/2520-2626/2021.29.3>
УДК 94 (477)

Наталія Безсмертна

молодший науковий співробітник,
відділ української філології,
Науково-дослідний інститут українознавства
Міністерства освіти і науки України, м. Київ

ORCID:0000-0002-6463-0920
Email: Natalia_bs@ukr.net

СТАНОВИЩЕ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ У РОСІЙСЬКІЙ ФЕДЕРАЦІЇ В УМОВАХ РЕВАНШИСТСЬКОЇ ПОЛІТИКИ КРЕМЛЯ ЩОДО УКРАЇНИ

Анотація. Проаналізовано становище української діаспори у Російській Федерації (далі – РФ) в умовах політики реваншу Кремля щодо України й українців. Охарактеризовано політику РФ відносно поступового й цілеспрямованого поглинання неросійських народів РФ й остаточне перетворення їх у росіян («руських»). Осмислено місце української діаспори в сучасній РФ, ґрунтуючись на даних переписів населення (1989 р., 2002 р., 2010 р.). З'ясовано, що РФ проводить жорстку агресивну політику асиміляції щодо української діаспори, нав'язує свою неоімперську ідеологію, закриває діаспорні об'єднання, українські церкви, застосовує репресивні заходи проти місцевих українців, у зв'язку з чим, вони змушені приховувати свою національність. Виявлено, що внаслідок такої асиміляційної політики центральної влади українська діаспора у РФ втрачає свою самобутність та неповторність, забуває свою рідну українську мову, історію, традиції і звичаї, поступово асимілюючись і зливаючись з російським народом. Зазначено, що з боку Української держави потрібно запровадити нову дієву Програму взаємодії із зарубіжними українцями, оскільки Програма (2018 – 2020) втратила свою актуальність. Запропоновано включити у нову Програму інформацію про різні заходи (конгреси, конференції, круглі столи, семінари, фестивалі, кінопокази), відвідуючи які українська діаспора з РФ буде знайомитися з українською мовою, історією, наукою, літературою, звичаями та традиціями, піснями, фільмами (кінофільмами, документальними фільмами, мультфільмами). Наголошено, що зараз влада РФ, прикриваючись пандемією, не надає дозвіл на в'їзд українській діаспорі РФ в Україну, тому є потреба залучати її до онлайн-заходів (онлайн-конференції, вебінари тощо), які проводяться в Україні, а також створювати на Ютубі різноманітні канали з українським контентом (українські пісні, звичаї, традиції, легенди, заняття з української мови, історії і т.ін.) для популяризації всього українського у мережі Інтернет.

Ключові слова: Україна, українці, українська діаспора у Російській Федерації, асиміляційна політика РФ, зросійщення, українська мова, українські етнокультурні процеси, російсько-українська гібридна війна, політика реваншу РФ.

Natalia Bezsmertna

Junior Research Associate,
Department of Ukrainian Philology,
Research Institute of Ukrainian Studies,
Ministry of Education and Science of Ukraine, Kyiv

SITUATION OF THE UKRAINIAN DIASPORA IN RUSSIAN FEDERATION IN THE CONTEXT OF THE KREMLIN'S REVANCHIST POLICY TOWARDS UKRAINE

Abstract. *The situation of the Ukrainian diaspora in the Russian Federation (hereinafter – the Russian Federation) in the conditions of the Kremlin's revenge policy towards Ukraine and Ukrainians is analyzed. The policy of the Russian Federation concerning the gradual and purposeful absorption of the non-Russian peoples of the Russian Federation and their final transformation into Russians ("Russians") is described. The place of the Ukrainian diaspora in modern Russia is comprehended, based on the data of population censuses (1989, 2002, 2010). It was found that the Russian Federation pursues a strict aggressive policy of assimilation towards the Ukrainian diaspora, imposes its neo-imperial ideology, closes diaspora associations, Ukrainian churches, applies repressive measures against local Ukrainians, in connection with which they are forced to hide their nationality. . It was found that as a result of such an assimilation policy of the central government, the Ukrainian diaspora in Russia loses its identity and uniqueness, forgets its native Ukrainian language, history, traditions and customs, gradually assimilating and merging with the Russian people. It is noted that the Ukrainian state needs to introduce a new effective Program of interaction with foreign Ukrainians, as the Program (2018 – 2020) has lost its relevance. It is proposed to include in the new Program information about various events (congresses, conferences, round tables, seminars, festivals, film screenings), attending which the Ukrainian diaspora from Russia will get acquainted with the Ukrainian language, history, science, literature, customs and traditions, songs, movies (movies, documentaries, cartoons). It is emphasized that now the Russian authorities, under the guise of a pandemic, do not allow the Ukrainian diaspora to enter Ukraine, so there is a need to involve them in online events (online conferences, webinars, etc.) held in Ukraine, as well as to create YouTube has various channels with Ukrainian content (Ukrainian songs, customs, traditions, legends, lessons in the Ukrainian language, history, etc.) to promote all things Ukrainian on the Internet.*

Keywords: *Ukraine, Ukrainians, the Ukrainian diaspora in the Russian Federation, the assimilation policy of the RF, russification, the Ukrainian language, Ukrainian ethnocultural processes, the Russian-Ukrainian hybrid war, the policy of revenge of the RF.*

Постановка проблеми. Актуальність дослідження заявленої теми полягає в тому, що вивчаючи становище української діаспори у Російській Федерації в умовах політики реваншу Кремля щодо України й українців, маємо можливість наголосити на тому, що ця проблема потребує спеціальних заходів з боку української держави, спрямованих на підтримку національної ідентичності та самосвідомості українців зарубіжжя, оскільки, українська самобутність є одним з найважливіших чинників національно-культурної єдності українців, що мешкають за межами України.

Наукова новизна праці полягає у розробці актуальної проблематики, яка незважаючи на чимало публікацій з цієї теми, залишається ще недостатньо вивченою і тому потребує подальших фахових студій. Дослідження реалізується в межах виконання науково-дослідної роботи, що фінансується з державного бюджету «Етнокультурний розвиток сучасного українського суспільства в умовах політики реваншу Російської Федерації». Вона виконується в НДІУ МОН України відповідно до напрямку планової

роботи відділів української етнології та української філології.

Аналіз досліджень і публікацій. Здійснюючи аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми, ми можемо стверджувати, що проблема становища української діаспори РФ у контексті реваншистської політики Кремля щодо України й українців стає важливим об'єктом наукових досліджень. Окремі аспекти цієї важливої теми вивчали у своїх дослідженнях А. Бондаренко [1], Я. Гелетій [2], В. Гіршов [3], В. Гнатюк [4], А. Дробович [6], Ю. Земський [7], В. Ідзьо [10], І. Костюкова [11], І. Луб'янов [12], Л. Мазука [13], В. Семененко [16], В. Сінельнікова [17], І. Соловей [18] та ін.

Мета дослідження полягає в осмисленні становища української діаспори у Російській Федерації в умовах політики реваншу Кремля щодо України й українців. Для досягнення поставленої мети вважаємо за доцільне: 1) лаконічно охарактеризувати стан досліджуваної проблематики; 2) проаналізувати політику РФ щодо поглинання

народів РФ і перетворення їх у росіян; 3) охарактеризувати місце української діаспори в сучасній РФ, ґрунтуючись на даних переписів населення (1989 р., 2002 р., 2010 р.); 4) осмислити вплив системної політики реваншу РФ (зокрема інформаційної пропаганди) на мовну сферу української діаспори Росії; 5) показати загрозу існування української мови в середовищі української діаспори РФ та наголосити на важливості підтримки з боку України зарубіжних українців загалом і в РФ, зокрема; 6) підвести підсумки дослідження.

Виклад основного матеріалу. Російська Федерація – багатонаціональна країна. Згідно з даними перепису населення 2002 року, у РФ проживають представники понад 200 націй, народів і народностей [8]. Важливість цього факту відображена в преамбулі до Конституції РФ. Головні етноси країни: росіяни – 77,7 %, татари – 3,7 %, українці – 1,4 %, башкири – 1,1 %, чуваші – 1 %, чеченці – 1 %, інші – 14 % [14].

Разом з тим, російська влада намагається поступово і цілеспрямовано проводити політику зросійщення всіх інших етносів. Якщо проаналізувати всеросійські переписи населення, то можна прослідкувати як зменшується кількісний склад корінних народів РФ. Якщо Конституція РФ надає всім етнічним спільнотам де-юре гарантовані можливості для розвитку їхніх мов, культур, звичаїв та традицій, то де-факто метрополія всіляко намагається обмежити застосування неросійських мов тощо. На думку голови Українського інституту національної пам'яті А. Дробовича, на папері російське законодавство прогресивне і демократичне, оскільки Росія – федеративне державне утворення. Більшість національних республік РФ мають статус держав із власними конституціями, урядами, парламентами та широкими повноваженнями, але на практиці – це безправні губернії, які безжалюбно експлуатує метрополія [6].

Оскільки російський народ зазнає демографічних змін, у зв'язку з загальноєвропейською демографічною ситуацією, Кремль намагається збільшити кількість етнічних росіян за рахунок інших етносів РФ. Особливо важливе місце у цій імперській політиці відводиться російській мові, яка поступово має повністю поглинути всі інші мови. Так, А. Дробович зазначає: «У 2018 році Державна дума внесла зміни до федерального закону “Про освіту”, згідно з якими державні мови національних республік РФ перестали бути обов'язковими для вивчення у загальноосвітніх навчальних закладах» [6]. Також дослідник наголошує: «Не лише Володимир Путін, але й представники автохтонних народів РФ чудово розуміють, що зникнення мови – це прямий шлях до зникнення народу. Саме тому витіснення національних мов зі шкільної освіти та інших публічних сфер зустрічає відчайдушний спротив у республіках. Незважаючи на поліційний терор, люди виходять на масові мітинги, влаштовують ходи, одиночні пікети, кампанії зі збору

підписів. 10 вересня 2019 року заслужений удмуртський вчений Альберт Разін вчинив акт самоспалення перед парламентом Удмуртської Республіки. Перед тим, як підпалити себе, він тримав плакат з цитатою аварського поета Расула Гамзатова: «І якщо завтра моя мова зникне, то я готовий сьогодні померти» [6].

Отже, упродовж тридцяти років існування РФ як незалежної демократичної федеративної держави де-юре, а де-факто – це третя реінкарнація російської імперії, яка намагається відновити свою потугу і знову стати наддержавою. На цьому шляху наразі є багато перепон, однією з вагомих є незалежна українська держава, український народ та українська діаспора, у тому числі й українці в РФ. На превеликий жаль, українська діаспора у Росії швидкими темпами асимілюється, втрачаючи свою рідну українську мову, культуру, звичаї та традиції. Це можна підтвердити фактами з переписів населення.

Українці у Росії становлять найбільшу українську діаспору в світі. Якщо у 1989 р. за даними Всесоюзного перепису українців у РСФРР було 4,36 млн., то згідно загальноросійського Перепису 2002 р. українців нараховувалося 2,94 млн. У відсотковому відношенні 2002 р. до 1989 р. це становить 67,5 %. В абсолютному співвідношенні кількості українців до усіх громадян, які мешкали спочатку у РСФРР (1989 р.) – 3%, а потім у РФ (2002 р.) – 2 % [8].

Згідно з переписом 2010 р., у РФ проживає 1 927 988 українців, або 1,4 % загальної чисельності населення, що робить їх третьою за величиною етнічною групою після росіян і татар у Росії. У Росії українською мовою говорить 1,1 млн. осіб (за даними перепису 2010); а за переписом 2002 р. – 1,8 млн. осіб [9].

Аналізуючи ці статистичні дані, ми можемо зробити висновок, що кількість етнічних українців у РФ з кінця 80-х рр. ХХ ст. до початку 10-х рр. ХХІ ст. невблаганно зменшується. У свою чергу, чисельність україномовної української діаспори за 8 років (з 2002 по 2010 рр.) скоротилася на 0,7 млн. осіб. Всі ці цифри вказують, що відбувається активне поглинання й зросійщення української діаспори у РФ.

Етнічні українці у Росії завжди перебували під сильним асиміляційним пресом спочатку імперської, потім радянської, а тепер й сучасної влади. Оскільки їх українська самобутність викликала занепокоєння у владоможців. Враховуючи ці обставини найбільш пасіонарні особистості з української діаспори намагалися створити культурні організації, об'єднання тощо, з допомогою яких вони б не тільки зберігали українську мову, культуру, традиції, звичаї, але і передавали їх у спадок своїм дітям і внукам. Спочатку сучасна російська влада ставилася до цих українських організацій досить виважено, але з приходом до влади В. Путіна розпочалися певні утиски, які з часом перетворилися на гоніння українських культурницьких громад.

24 листопада 2010 р. Верховний суд РФ заборонив федеральну національно-культурну автономію українців у РФ («Українці Росії») через виступи її керівника на радіо та заходах, присвячених пам'яті жертв Голодомору. Аналогічна ситуація складається з Об'єднанням українців у Росії. Його планують закрити під приводом порушень статуту. Крім об'єднань під тиск підпадають заклади культури. 17 квітня 2008 р. зупинено діяльність Українського освітнього центру при середній школі № 124 (м. Москва) під приводом відсутності дозвільних документів на саме існування Українського освітнього центру. У 2006 – 2007 рр. чинилися тиск і перевірки працівників Бібліотеки української літератури в Москві. Працівники бібліотеки заявляли про гоніння на них з боку ФСБ. 21 грудня 2010 року було вчинено новий обшук бібліотеки співробітниками ФСБ Росії. Основна причина – пошук літератури екстремістського й антиросійського характеру. Вилучено низку книжок. 24 грудня 2010 року – знову обшук, у ході якого вилучено жорсткі диски з комп'ютерів бібліотеки, а також читацькі квитки. Бібліотеку було опечатано й закрито. Міністерство юстиції РФ вирішило ліквідувати Сибірський центр української культури «Сірий Клин» у м. Омську в 2020 році [19].

Ю. Земський зазначає: «Так, станом на 1989 р. на теренах РФ проживало 4362,8 тис. українців, а вже за переписом населення 2002 р. лише 2943,5 тис., тобто число українців скоротилося нібито на 32,5%. Насправді ж таке скорочення числа відбулося лише через величезну кількість тих, хто відмовився від свого українського походження й рідної мови. Згідно з неофіційною статистикою число українців в РФ сягає понад 10 млн. людей. Українці РФ не мають ні україномовних шкіл, ні своїх бібліотек, ні радіо рідною мовою, ні телебачення. Українські громади гуртуються та діють виключно за власною ініціативою, користаючись законодавством, яке формально не забороняє національно-культурної роботи. Проте в умовах антиукраїнської істерії останніх років навіть суто культурна робота опинилася під загрозою звинувачень в екстремізмі. Тож Українській державі слід нарешті рішуче навести лад щодо захисту українських національних інтересів, бодай для початку у власних національних кордонах й тим самим надати впевненості українцям діаспори, що зовсім незабаром й на теренах РФ назватися українцем буде за честь» [7].

За переписом 2010 р. кількість українців у РФ становило 1 927 988 осіб, у відсотковому відношенні до загальної кількості населення РФ це становило 1, 35 % [19].

Отже, майже за 10 років кількість українців РФ зменшилася на 1 мільйон. Це відбулося не лише шляхом депопуляції етнічної спільноти українців, а переважно через їхнє активне поглинання російсько-імперським етносом. Ряд авторів та організацій вважають офіційні оцінки чисельності українців у Росії заниженими. Альтернативні дані дають

приблизно 5 млн. українців. Триває швидка асиміляція українців.

З цього приводу В. Гнатюк зазначає: «Українці Росії є найбільшою діаспорою наших країн у світі, яка налічує, за офіційною статистикою, приблизно два мільйони осіб, фактично ж значно більше. Однак унаслідок агресивної імперської політики Російської держави ця велетенська маса наших співвітчизників, що дорівнює населенню деяких країн світу, немає в Російській Федерації елементарних умов для задоволення своїх національно-культурних потреб – україномовних ЗМІ, достатньої кількості освітніх закладів, культурних будівель і поступово занепадає, асимілюючись швидкими темпами» [4].

Проаналізувавши проблеми української діаспори у РФ В. Гірзов наголошує: «Українців у Росії (за переписом 2010 р.) нараховується 1 млн 930 тис., а було 2 млн. 940 тис. (за переписом 2002 р.). Тобто, це громадяни Російської Федерації, які свідомо ідентифікують себе як етнічні українці. Насправді, їх у рази більше. Вони – третя за чисельністю етнічна група (після росіян і татар), і другий за чисельністю етнос, що не має своєї власної території в РФ. Зменшення упродовж восьми років на мільйон кількісного складу українців свідчить про незворотний процес асиміляції, руйнацію української діаспори в Російській Федерації. Нинішню ситуацію в українському русі Росії можна сміливо назвати кризовою. Причин, що призвели до цього, кілька. Перша: традиційне ставлення російської влади до українського питання – все залишається як і сто, і двісті років тому. Друга: складні українсько-російські міждержавні відносини і як наслідок – військова агресія Росії проти України. Третя: ментальна неоднорідність українців Росії та існуючих тут організацій. Четверта: недостатня підтримка Українською державою громадських об'єднань українців РФ у відстоюванні ними інтересів, спрямованих на збереження національної ідентичності, чого вимагає Конституція держави» [3].

Також дослідник, осмислюючи імперсько-шовіністичну політику Кремля щодо українців у РФ, наголошує: «Як підсумок – ліквідація Верховним судом РФ обох загальноросійських організацій: Об'єднання українців Росії та Федеральної національно-культурної автономії українців Росії і створення замість останньої – псевдоукраїнської автономії, очільник якої, відвертий українофоб, представляє двомільйонну українську громаду РФ у Раді з міжнародних відносин при президентові Росії. Натомість, створеному в травні 2012 року замість Об'єднання українців Росії Українському Конгресу Росії (УКР), Мін'юст вже двічі відмовив у реєстрації. Також російська влада внесла до так званого «патріотичного стоп-листа небажаних організацій» (іноземних агентів!) обидві діаспорні надбудови: Світовий Конгрес Українців (СКУ) та Українську Всесвітню Координаційну Раду (УВКР)... Сьогодні в Росії немає жодної загальноросійської газети для українців, відсутні радіо- і телевізійні

передачі... Також не існує жодної повноформатної української школи чи дошкільного дитячого закладу... Бібліотеку української літератури, створену силами українців Москви, розформовують, а її фонди передають до Бібліотеки іноземної літератури...» [3].

Становище української мови у РФ є досить критичним і викликає занепокоєння. За переписом населення 2010 р. найбільш багаточисленних національностей за рідною мовою, українська мова посідає передостаннє місце і має 0,36 % Серед 1 925 001 осіб української діаспори у РФ 1 455 577 вказали, що їхньою рідною мовою є російська мова і лише 466 548 вказали, що їх рідною мовою є українська мова [15].

Проаналізувавши дані перепису, ми прийшли до висновку, що цілеспрямована асиміляційна політика призводить до депопуляції української діаспори у РФ, втратою місцевих українців своєї самобутності, рідної мови і культури.

На думку А. Дробовича, занепад мов народів РФ не є ані природним процесом, ані «спільною для нас трагедією». Це результат русифікації – цілеспрямованої політики Москви, яка має на меті знищення етнічного різноманіття і демонтаж федералізму в Росії [6].

У свою чергу, В. Гнатюк наголошує: «Через таке ставлення з боку титульної нації Російської Федерації деякі слабші духом українці зрікаються своєї національної належності, асимілюються... Це один прикрий наслідок імперської політики Росії щодо українців – це жажливий дисбаланс у задоволенні національно-культурних потреб росіян в Україні та українців у Росії. Якщо Українська держава щороку виділяє з бюджету мільярдні кошти на фінансування російських шкіл, театрів, ЗМІ, то відповідні витрати російського бюджету стосовно української діаспори фактично дорівнюють нулю» [4].

В. Гржов вважає, що потрібно досягти результативної співпраці за так званою формулою: «Україна допомагає діаспорі, діаспора підтримує Україну», а саме наповнити реально діючим змістом Програму співпраці Уряду України із закордонними українцями та впевнено і активно порушувати перед світовим співтовариством питання кричущого порушення у Росії прав етнічних українців [3].

10 травня 2018 р. затверджено постановою Кабінету Міністрів України Державна Програма співпраці із закордонними українцями на період до 2020 року. Метою Програми є забезпечення поглиблення співпраці із закордонними українцями шляхом підвищення ефективності роботи органів виконавчої влади із закордонними українцями та їх громадськими організаціями, спрямованої на збереження національної самобутності та сприяння задоволенню національно-культурних і мовних потреб закордонних українців, використання потенціалу української діаспори для формування позитивного іміджу України у світі, просування економічних інтересів нашої держави, утворення груп, що сприяють реалізації інтересів нашої держави за кордоном, популяризації української мови та

культури, забезпечення всебічної практичної підтримки органами влади країн проживання закордонних українців подальшої інтеграції України до європейської спільноти [5].

Оскільки український народ має одну з найбільших діаспор у світі, яка здатна сприяти реалізації інтересів України та формуванню її міжнародного іміджу, то Державна Програма співпраці із закордонними українцями мала стати дієвим інструментом реалізації державної політики у сфері розвитку та поглиблення співробітництва із закордонними українцями. Виконання Програми мало здійснюватися шляхом визначення пріоритетних завдань і заходів щодо співпраці з громадськими організаціями закордонних українців з урахуванням специфіки країн їх проживання та реалій сьогодення, реалізації проектів і здійснення заходів. Планувалося активізувати інформаційно-роз'яснювальну діяльність з посилення протидії антиукраїнській пропаганді, формувати позитивний імідж України, просувати інтереси української держави за кордоном шляхом надання фінансової підтримки громадським організаціям закордонних українців для забезпечення випуску періодичних видань засобів масової інформації; сприяти діяльності українських культурно-інформаційних центрів у країнах проживання закордонних українців; поглиблювати співпрацю з представниками української діаспори у сфері національно-патріотичного виховання, зокрема щодо збереження і популяризації українських традицій; залучати молодь з числа закордонних українців до розвитку української культури і традицій; надавати допомогу закладам освіти за кордоном, у яких навчання здійснюється українською мовою або вивчається українська мова, а також суботнім та недільним школам, які створені при громадських організаціях закордонних українців, шляхом забезпечення таких закладів підручниками, навчально-методичною та довідковою літературою для вивчення української мови [5].

На жаль, заплановані завдання і заходи Програми щодо її виконання внаслідок недофінансування та трансферу влади (перемога на президентських виборах 2019 р. В. Зеленського, формування нової команди та зміна акцентів у її роботі), не сприяли виконанню всіх поставлених амбітних завдань. Це стосується закордонних українців загалом, так і української діаспори, яка мешкає у РФ. В умовах неоголошеної російсько-української гібридної війни, очільники Кремля всіляко намагалися перешкоджати налагодженню стосунків української держави з українцями, які мешкають у РФ. Тому є нагальна потреба у прийнятті нової державної Програми співпраці із закордонними українцями, в якій треба обов'язково окремими пунктами виділити допомогу українській діаспорі у РФ задля збереження її самобутності та неповторності, сприяння задоволенню базових культурних, інформаційних і мовних потреб української діаспори, розвою українських тисячолітніх традицій, збереження та розвитку української мови.

Окремо треба наголосити на державній підтримці розвитку української блогосфери у Всесвітній мережі Інтернет. Наразі російська мова і поп-культура займають панівне місце в інтернет-середовищі України, оскільки серед блогерів побутує думка, що саме російська мова їм дасть можливість отримати швидку популярність і визнання. На противагу цьому, найбільш патріотичні українські громадяни, які популяризують українську мову, культуру, світогляд сприяють збереженню і розвитку українського етнокультурного середовища. Зокрема, це такі тік-токери як Данило Гайдамака, Андрій Шимановський, відомий український кулінар Євген Клопотенко, який популяризує українські страви (проект «Борщ»), засновники гумористичного каналу «Чоткий паца» – одного з найбільш україномовних гумористичних каналів тощо. Всі ці проекти не лише допомагають розвитку української мови й культури в Україні, але й сприяють збереженню і поширенню української самобутності за її межами, а саме у середовищі закордонних українців, у тому числі й серед етнічних українців у РФ.

Висновки. РФ проводить жорстку агресивну політику асиміляції щодо української діаспори. Нав'язує свою російську ідеологію, закриває діаспорні об'єднання, українські національні церкви, застосовує репресивні заходи проти українців. У зв'язку з чим, українці змушені приховувати свою національність. Українська діаспора у РФ втрачає свою самобутність та неповторність, забуває свою рідну українську мову, історію, традиції і звичаї, асимілюючись і зливаючись з російським народом. Тому, на нашу думку, з боку Української держави потрібно запровадити дієву Програму взаємодії із зарубіжними українцями. Включити у Програму інформацію про різні заходи (конгреси, конференції, круглі столи, семінари, вебінари, фестивалі, кінопокази), відвідуючи які українська діаспора з РФ буде знайомитися з українською мовою, історією, наукою, літературою, звичаями та традиціями, піснями, фільмами (мультфільмами). У зв'язку з тим, що зараз влада РФ, прикриваючись пандемією, не надає дозвіл на в'їзд українській діаспорі РФ в Україну, то залучати її до онлайн-заходів, які проводяться в Україні, а також створювати на Ютубі канали з українським контентом (українські пісні, звичаї, традиції, легенди, заняття з української мови, історії і т.ін.) для популяризації всього українського у мережі Інтернет.

1. Бондаренко А. Розвиток, сучасний стан і проблеми українських церков в Росії. 17 червня 2008. URL: <http://kobza.com.ua/cerkva/2366-rozvytoksuchasnyj-stan-i-problemy-ukrajinskyh-cerkov-v-rosiji.html>

2. Гелетій Я. Проблеми збереження національної ідентичності української діаспори в Росії. *Українська діаспора у світовій цивілізації (у рамках Конгресу української діаспори, 18–20 червня 2008 р., м. Львів): Зб. доп.* Львів: МІОК, 2008.

3. Гіржов В. Проблеми українців Росії – найбільшої діаспори в світі. *Українська діаспора: проблеми дослідження. Тези доповідей Міжнародної наукової конференції.* Острог, 2016. С. 18–20. URL: https://idud.oa.edu.ua/wp-content/uploads/2019/10/Tezy_Conferencia_Diaspora_2016.pdf

4. Гнатюк В.П. Українці Росії у XXI ст.: далі під імперським пресом. *Національний університет «Львівська політехніка».* 2013. С. 219–225. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/21520/1/40-219-225.pdf>

5. Державна Програма співпраці із закордонними українцями на період до 2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344-2018-%D0%BF#Text>

6. Дробович А. Про історичну єдність в тюрмі народів. URL: <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/statti/pro-istorychnu-yednist-v-tyurmi-narodiv>

7. Земський Ю.С. Проблема збереження національної ідентичності української діаспори на теренах РФ в умовах інформаційного шовінізму початку XXI століття. *Українська діаспора: проблеми дослідження. Тези доповідей Міжнародної наукової конференції.* Острог, 2016. С. 47–49. URL: https://idud.oa.edu.ua/wp-content/uploads/2019/10/Tezy_Conferencia_Diaspora_2016.pdf

8. Итоги Всероссийской переписи населения 2002 года. URL: <https://rg.ru/2004/03/31/perepis-dok.html>

9. Итоги Всероссийской переписи населения 2010 года. URL: https://www.gks.ru/free_doc/new_site/perepis2010/croc/results.html

10. Ідзьо В. Українська діаспора в Росії. Львів, 2002. 303 с.

11. Костюкова И. Про права украинцев в России. URL: <http://www.vz.ru/politics/2012/3/19/565593.html>

12. Луб'янов І. Росія продовжує воювати з Україною в гуманітарній сфері. URL: <http://gazeta.ua/post/368408>

13. Мазука Л.І. Українська діаспора в Росії: актуальні проблеми збереження національної ідентичності. *Стратегічні пріоритети.* 2007. № 4 (5). С. 91–102.

14. Населення Росії. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%B0%D1%81%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%A0%D0%BE%D1%81%D1%96%D1%97

15. Перепись 2010. Население наиболее многочисленных национальностей по родному языку. URL: http://www.gks.ru/free_doc/new_site/perepis2010/croc/Documents/Vol4/pub-04-08.xlsx

16. Семененко В. Як українцям відчувати себе українцями в Росії. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2020/01/13/7237165/>

17. Сінельнікова В. Східна українська діаспора сьогодні: перспективи і реалії культурної співпраці з

Україною (Українці Нижнього Поволжя). *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2014. Випуск 20. (Т. 2). С. 257–260.

18. Соловей І. Об'єднання української громади Росії дозволить почати і її фінансування. URL: http://www.ukrinform.ua/ukr/news/obe_dnannya_ukraiinsk_oi_gromadi_rosiii_dozvolit_pochati_iiii_finansuvannya_posol_1731704

19. Українці Росії. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%86%D1%96_%D0%A0%D0%BE%D1%81%D1%96%D1%97

References

1. Bondarenko A. (2008). *Rozvytok, suchasnyj stan i problemy ukrains'kykh tserkov v Rosii* [Development, current state and problems of Ukrainian churches in Russia]. URL: <http://kobza.com.ua/cerkva/2366-rozvytoksuchasnyj-stan-i-problemy-ukrajinskykh-cerkov-v-rosiji.html> (in Ukrainian).

2. Geletii Ya. (2008). *Problemy zberezhennia natsional'noi identychnosti ukrains'koi diaspori v Rosii* [Problems of preserving the national identity of the Ukrainian diaspora in Russia]. *Ukrains'ka diaspora u svitovij tsyvilizatsii (u ramkakh Konhresu ukrains'koi diaspori June 18–20, Lviv)*. Lviv: MIOK (in Ukrainian).

3. Girzhov V. (2016). *Problemy ukrainsiv Rosii – najbil'shoi diaspori v sviti* [Problems of Ukrainians in Russia – the largest diaspora in the world]. *Ukrains'ka diaspora: problemy doslidzhennia. Tezy dopovidej Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii. Ostrog*. Pp. 18–20. URL: https://idud.oa.edu.ua/wp-content/uploads/2019/10/Tezy_Conferencia_Diaspora_2016.pdf (in Ukrainian).

4. Hnatiuk V.R. (2013). *Ukrainci Rosii u XXI st.: dali pid impers'kym presom*. [Ukrainians in Russia in the XXI century: further under imperial pressure]. *Natsional'nyj universytet «L'vivs'ka politekhnika»*. Pp. 219–225. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/21520/1/40-219-225.pdf> (in Ukrainian).

5. *Derzhavna Prohrama spivpratsi iz zakordonnyimi ukrainsiamy na period do 2020 roku* [State Program of Cooperation with Foreign Ukrainians for the period up to 2020]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344-2018-%D0%BF#Text> (in Ukrainian).

6. Drobnych A. *Pro istorychnu yednist' v tiurmi narodiv* [About historical unity in the prison of nations]. URL: <https://uin.gov.ua/informaciyni-materialy/statti/pro-istorychnu-yednist-v-tyurmi-narodiv> (in Ukrainian).

7. Zemskyi Yu. S. (2016). *Problema zberezhennia natsional'noi identychnosti ukrains'koi diaspori na terenakh RF v umovakh informatsijnoho shovinizmu pochatku XXI stolittia* [The problem of preserving the national identity of the Ukrainian diaspora in Russia in terms of information chauvinism of the early XXI century]. *Ukrains'ka diaspora: problemy doslidzhennia. Tezy dopovidej Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii. Ostrog*. Pp. 47–49. URL: https://idud.oa.edu.ua/wp-content/uploads/2019/10/Tezy_Conferencia_Diaspora_2016.pdf (in Ukrainian).

8. *Itogi Vserossijskoj perepisi naseleniya 2002 goda* [Results of the 2002 All-Russian Population Census]. URL: <https://rg.ru/2004/03/31/perepis-dok.html> (in Russian).

9. *Itogi Vserossijskoj perepisi naseleniya 2010 goda* [Results of the 2010 All-Russian Population Census]. URL: https://www.gks.ru/free_doc/new_site/perepis2010/croc/results.html (in Russian).

10. Idzo V. (2002). *Ukrains'ka diaspora v Rosii* [Ukrainian diaspora in Russia]. Lviv. 303 p. (in Ukrainian).

11. Kostjukova I. *Pro prava ukraincev v Rossii* [About the rights of Ukrainians in Russia]. URL: <http://www.vz.ru/politics/2012/3/19/565593.html> (in Russian).

12. Lubianov I. *Rosiiia prodovzhuie voiuvaty z Ukrainoiu v humanitarnij sferi* [Russia continues to fight Ukraine in the humanitarian sphere]. URL: <http://gazeta.ua/post/368408> (in Ukrainian).

13. Mazuka L.I. (2007). *Ukrains'ka diaspora v Rosii: aktual'ni problemy zberezhennia natsional'noi identychnosti* [Ukrainian diaspora in Russia: current issues of preserving national identity]. *Stratehichni priorityty*. № 4 (5). Pp. 91–102. (in Ukrainian).

14. *Naseleennia Rosii* [The population of Russia]. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%B0%D1%81%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%A0%D0%BE%D1%81%D1%96%D1%97 (in Ukrainian).

15. *Perepis' 2010. Naselenie naibolee mnogochislennykh nacional'nostej po rodnomu yazyku* [Census 2010. Population of the most numerous nationalities by native language]. URL: http://www.gks.ru/free_doc/new_site/perepis2010/croc/Documents/Vol4/pub-04-08.xlsx (in Russian).

16. Semenenko V. *Yak ukrainsiam vidchuvaty sebe ukrainsiamy v Rosii* [How Ukrainians feel like Ukrainians in Russia]. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2020/01/13/7237165/> (in Ukrainian).

17. Sinelnikova V. (2014). *Skhidna ukrains'ka diaspora s'ohodni: perspektyvy i realii kul'turnoi spivpratsi z Ukrainoiu (Ukrainci Nyzhn'oho Povolzhia)* [Eastern Ukrainian Diaspora Today: Prospects and Realities of Cultural Cooperation with Ukraine (Ukrainians of the Lower Volga Region)]. *Ukrains'ka kul'tura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku*. Vypusk 20. (Т. 2). Pp. 257–260. (in Ukrainian).

18. Solovei I. *Ob'iednannia ukrains'koi hromady Rosii dozvolit' pochaty i ii finansuvannia* [The unification of the Ukrainian community in Russia will allow its financing to begin]. URL: http://www.ukrinform.ua/ukr/news/obe_dnannya_ukraiinsk_oi_gromadi_rosiii_dozvolit_pochati_iiii_finansuvannya_posol_1731704 (in Ukrainian).

19. *Ukrainci Rosii* [Ukrainians of Russia]. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%86%D1%96_%D0%A0%D0%BE%D1%81%D1%96%D1%97 (in Ukrainian).